

Cinsiyetçiliğin önlenmesi ve ortadan kaldırılmasına ilişkin CM/Rec(2019)1 sayılı Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Tavsiye Kararı¹

(Bakanlar Komitesi tarafından 27 Mart 2019 tarihinde
Bakanlık Temsilcilerinin 1342. toplantısında kabul edilmiştir.)

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Statüsü Madde 15.b kapsamında,

İnsan haklarının korunması, demokrasinin işlerliği ve iyi yönetim, hukukun üstünlüğüne saygı ve herkesin refahının geliştirilmesi için cinsiyet eşitliğinin merkezi rol oynadığını; cinsiyet eşitliğinin kadın ve erkekler, kızlar ve oğlanlar için eşit hakları zorunlu olarak içerdiği kadar, özel ve kamusal hayatın her alanında aynı görünürlük, güçlendirme, yükümlülük ve katılım sağlanmasını da içerdiğini ve Avrupa Konseyi Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2018-2023'te belirtildiği üzere kadın ve erkekler arasında kaynaklara eşit erişim ve kaynakların eşit dağıtımını da kapsadığını hatırlayarak;

Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin 2. Maddesi kapsamında, Taraf Devletlerin çekirdek yükümlülüğü olarak Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi tarafından 28 numaralı Genel Tavsiye Kararı'nda tanındığı üzere; cinsiyet ve/ya toplumsal cinsiyet temelinde ayrımcılığın insan hakları ihlali olduğunu ve insan haklarından ve temel özgürlüklerden yararlanılmasında bir engel olduğunu hatırlayarak;

Cinsiyetçiliğin kadınlar ve erkekler arasındaki tarihi eşitsiz güç ilişkilerinin bir tezahürü olarak ayrımcılığa yol açtığını ve kadınların toplum içinde tam anlamıyla ilerlemelerine engel olduğunu hatırlayarak;

¹ Bu Tavsiye Kararın kabul edilmesinde ve Bakanlık Temsilcilikleri toplantıları için Usul Kuralları Madde 10.2c'nin uygulanmasında, Rusya Federasyonu Temsilcisi Tavsiye Karar'a riayet etmeme hakkını saklı tutmuştur. Özellikle Başlangıç Metninin 3. paragrafında geçen "toplumsal cinsiyet" ibaresinin kullanılması, Rusya mevzuatında "toplumsal cinsiyet" kavramının bir karşılığının olmaması ve "toplumsal cinsiyet" kavramı için uluslararası düzeyde yaygın olarak kabul edilmiş bir tanımın olmaması gerekçeleriyle reddedilmiştir. Ek olarak, Rusya Federasyonu interseks ve trans bireylerin işbu Tavsiye Karar kapsamında bulunmadığı kanaatindedir.

Cinsiyetçiliğin bütün sektörlerde ve bütün toplumlarda yaygın ve hâkim olduğuna işaret ederek;

Cinsiyetçiliğin kadın ve erkekleri, kız ve oğlanları etkileyen cinsiyet kalıp yargıları aracılığıyla kuvvetlendirildiğini ve bu kalıp yargıların cinsiyet eşitliği ve kapsayıcı toplumlara ulaşılmasına taban tabana zıt olduğunu doğrulayarak;

Cinsiyetçiliğin, cinsiyetçi davranıştan orantısız şekilde etkilenen kadın ve kızların güçlendirilmesinde bir bariyer teşkil ettiğine işaret ederek ve cinsiyet kalıp yargılarının ve yerleşik önyargıların erkeklerin ve oğlanların normlarını, davranışlarını ve beklentilerini şekillendirdiğine ve cinsiyetçi davranışlara neden olduğuna ayrıca işaret ederek;

Cinsiyetçiliğin kızlara ve kadınlara karşı şiddet ile bağlantılı olmasından, “gündelik” cinsiyetçiliğin yıldırma, korku, ayrımcılık, dışlayıcılık ve güvensizlik iklimi yaratarak fırsat ve özgürlükleri kısıtlayan şiddetin bir parçası olmasından kaygı duyarak;

Kadınların ve kızların ayrımcılığın katmanlı ve kesişimsel formlarına maruz kalabileceklerine ve cinsiyetçiliğin nefret dolu veya zararlı diğer normlar ve davranışlar ile birleşebileceğine işaret ederek;

Cinsiyetçiliğin ve cinsiyetçi davranışların; bireysel, kurumsal ve yapısal seviyelerde uygulandığına ve her üç seviyede de zarar verici etkilerinin deneyimlendiğine ve bu sebeple cinsiyetçiliğin önlenmesi ve ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin her üç seviyede de alınması gerektiğinin farkında olarak;

Taraf Devletlerin “her iki cinsiyetten birinin aşağılığı veya üstünlüğü fikrine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı önyargıların, geleneksel ve diğer bütün uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirmek” için bütün uygun önlemleri almasını gerektiren 1979 Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ni (CEDAW) hatırlayarak;

Birleşmiş Milletler Dördüncü Dünya Kadın Konferansı (1995) ile kabul edilen Beijing Deklarasyonu ve Eylem Platformu hedeflerini, özellikle Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu tarafından 2014’te düzenlenen ve “ayrımcı kalıp yargıların yaygın olarak devam ettiğini ve kadınların eğitimi ile ekonomik ve kamusal hayata katılımını etkilediğini” belirten Beijing+20 Avrupa Bölgesel Denetleme Raporu’nu akılda tutarak;

Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini; özellikle evrensel olarak uygulanacak Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 5 (“Cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadınların ve kızların statüsünü güçlendirmek”), Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 16 (“Barışçıl ve kapsayıcı toplumları yaygınlaştırmak, herkesin adalete erişimini sağlamak ve her seviyede etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar kurmak”) ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi

4'ü ("Kapsayıcı ve hakkaniyetli eğitim hizmeti sunmak ve yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek") akılda tutarak;

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi (1989) ve Sözleşme'nin çocuğun ya da ailesinin veya yasal temsilcisinin cinsiyeti temelinde ayrımcılığa tabi tutulması yasağını dikkate alarak;

İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına ilişkin Sözleşme'yi (ETS No.5) ve Sözleşme'nin hak ve özgürlüklerden yararlanmada ayrımcılık yasağını düzenlediğini hatırlayarak;

Cinsiyet kalıp yargılarının ve cinsiyetçiliğin ortadan kaldırılması ve cinsiyet eşitliği perspektifinin bütün politikalara ve eylemlere entegre edilmesinin Avrupa Konseyi cinsiyet stratejileri belgeleri ve tavsiye kararlarının birincil amacı olduğunu hatırlayarak;

Avrupa Konseyi Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (CETS No.210, İstanbul Sözleşmesi) taraflarının "kadınların daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesine veya kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak klişeleşmiş rollerine dayalı ön yargıların, törelerin, geleneklerin ve diğer uygulamaların kökünün kazınması amacıyla kadınların ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarının değiştirilmesine yardımcı olacak tedbirleri" almaları gerektirdiğini, ayrıca İstanbul Sözleşmesi'nin taciz amaçlı takibin cezalandırılmasını temin edecek yasal değişiklikleri yapmayı ve cinsel tacizin cezalandırılması ya da diğer hukuki yaptırımlara tabi olması için gerekli tedbirleri almayı gerektirdiğini hatırlayarak;

Avrupa Sosyal Şartı'nı (ETS No. 35 ETS No. 163 [revize edilmiş]) ve Şart'ın fırsat eşitliği, ayrımcılık yasağı ve onurlu çalışma hakkı hükümlerini dikkate alarak;

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'nin içtihadı ile cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesinin bugün Avrupa Konseyi üye Devletleri için ana hedeflerden biri olduğunu vurguladığını ve geleneklere, genel varsayımlara ya da yaygın sosyal davranışlara yapılan atfın, cinsiyet temelli ayrı muamele için yeterli sebep olamayacağına işaret ettiğini; dahası Mahkeme'nin kadınların başlıca çocuklara bakmaktan, erkeklerin ise başlıca eve ekmek getirmekten sorumlu olması gibi cinsiyet kalıp yargılarının ayrı muameleyi meşrulaştıramayacağını belirttiğini hatırlayarak;

Bakanlar Komitesi'nin üye Devletlere takip eden Tavsiye Kararlarını hatırlayarak: CM/Rec(2007)13 sayılı, eğitimde cinsiyet perspektifinin anaakımlaştırılması konulu Tavsiye Karar; CM/Rec(2007)17 sayılı, cinsiyet eşitliği standartları ve mekanizmaları konulu Tavsiye Karar; CM/Rec(2013)1 sayılı, cinsiyet eşitliği ve medya konulu Tavsiye Karar ve CM/Rec(2017)9 sayılı görsel-işitsel sektörde cinsiyet eşitliği konulu Tavsiye Karar;

İrkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) tarafından Aralık 2015'te kabul edilen, nefret söyleminin ortadan kaldırılması konulu, cinsiyetçi nefret söylemini de içeren Genel Politika Tavsiye Kararı No.15'e atıfta bulunarak;

Özellikle cinsel şiddet başta olmak üzere, ayrımcılık ve şiddetle mücadele edilmesi gerektiğini ve özellikle medya ve eğitimde kalıp yargılara, cinsiyetçiliğe ve aşırı cinselleştirmeye değinmeye devam edilmesi dâhil olmak üzere, kız ve oğlan çocuklar arasında eşitliğin geliştirilmesini vurgulayan Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisi'ni (2016-2021) dikkate alarak;

Avrupa Konseyi İnternet Yönetişimi Stratejisi'ni 2016-2019 ve herkesi korunmak için, özellikle kadınların ve çocukların çevrimiçi istismardan, siber tacizden, cinsiyetçilikten ve cinsel şiddet tehditlerinden korunması için eylem izleme çağrısını dikkate alarak;

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin 2119 (2016), 2144 (2017) ve 2177 (2017) sayılı; sırasıyla "Çocukların aşırı cinselleştirilmesiyle mücadele edilmesi", "Siber ayrımcılığa ve çevrimiçi nefrete son verilmesi" ve "Kamusal alanlarda kadınlara yönelik cinsel şiddete ve tacize son verilmesi" konulu Tavsiye Kararlarını hatırlayarak;

Yukarıda sözü edilen enstrümanların ve belgelerin uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde uygulanması sonuçlarından, başarılar ve mücadele alanları da dâhil olmak üzere yararlanarak;

Cinsiyet eşitliği ilkesinin garanti altına alınması adına uluslararası, ulusal ve bölgesel düzeylerde standartların mevcut olmasıyla birlikte, standartlar ve pratik arasında, de jure ve de facto cinsiyet eşitliği arasında bir boşluğun hala devam ettiğini akılda tutarak;

Cinsiyetçiliğin farklı tezahürlerinin tekrarlanma sıklığının, cinsiyet eşitliğine ulaşılmasındaki devamlı sorunlarla yakından bağlantılı olduğunu ve cinsiyet eşitsizliğinin bir nedeni ve sonucu olan cinsiyetçilikle azimle mücadele etmeyi kabul ederek;

"Cinsiyetçilik" kavramı için uluslararası düzeyde kabul edilmiş bir tanım ve mücadele için hukuki bir enstrüman eksikliği bulunduğu işaret ederek;

Avrupa'yı cinsiyetçilikten ve cinsiyetçiliğin tezahürlerinden arındırmayı hedefleyerek,

Üye Devletlerin hükümetlerine şu tavsiyelerde bulunmaktadır:

1. Özel ve kamusal alanlarda cinsiyetçiliğin ve tezahürlerinin önlenmesi ve ortadan kaldırılması adına gerekli önlemlerin alınması ve işbu Tavsiye Karar'ın ek kısmında belirtilen kılavuz ilkelerden faydalanarak, ilgili tarafların uygun mevzuat, politika ve programları uygulaması için teşvik edilmesi;

2. İşbu Tavsiye Karar'ın uygulanmasında gelişimin denetlemesi ve yetkili Avrupa Konseyi yönlendirici komitesini/komitelerini, bu alanda uygulanan tedbirler ve ulaşılan ilerleme seviyesi hakkında bilgilendirilmesi;

3. İşbu Tavsiye Karar'ın, ek kısmı da dâhil olmak üzere, çevirisinin yapıldığından ve (ulaşılabilir formatlarda) ilgili yetkililere ve taraflara dağıtıldığından emin olunması.

CM/Rec(2019)1 sayılı Tavsiye Karar'ın Ek Kısım

Cinsiyetçiliğin önlenmesi ve ortadan kaldırılması için kılavuz ilkeler: uygulama için önlemler

Tanım

Bu Tavsiye Karar maksatlarıyla, cinsiyetçilik;

Bir kişinin ya da bir grup kişinin cinsiyeti sebebiyle aşağıda olduğu fikri temelinde, kamusal ya da özel, çevrimiçi ya da çevrimdışı alanda gerçekleşen; her türlü eylem, jest, görsel temsil, sözlü ya da yazılı ifade, pratik ya da davranış olup; şu saik ya da etkileri taşımaktadır:

- i. bir kişi ya da bir grup kişinin içkin onur ya da haklarını ihlal etme; ya da
- ii. bir kişinin ya da bir grup kişinin fiziksel, cinsel, psikolojik veya sosyoekonomik yönden zarara uğraması ya da acı çekmesine sebep olma; ya da
- iii. caydırıcı, düşmanca, aşağılayıcı, küçük düşürücü veya saldırgan bir ortam yaratma; ya da
- iv. bir kişinin ya da bir grup kişinin otonomisine ya da insan haklarından tam anlamıyla yararlanmasına bariyer kurma; ya da
- v. cinsiyet kalıp yargılarını devam ettirme ve pekiştirme.²

Bağlam

Cinsiyetçilikle, cinsiyetçi normlarla ve davranışlarla ve cinsiyetçi söylemle mücadele ihtiyacı bir dizi uluslararası ve bölgesel enstrümanda zımnen belirtilmiştir. Hem Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi, (CETS No.210, İstanbul Sözleşmesi) hem de Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) cinsiyet kalıp yargıları, cinsiyet eşitsizliği, cinsiyetçilik ve kadınlara ve kızlara karşı şiddet arasında bir devamlılık bulunduğunu kabul etmektedir. Bu doğrultuda, görünüşte tesadüfi ya da küçük çaplı cinsiyetçi davranışlar şeklinde tezahür eden “günlük” cinsiyetçi eylemler, yorumlar veya şakalar bu devamlılığın bir ucunu oluşturmaktadır. Bununla birlikte, bu eylemler genel olarak aşağılayıcı nitelikte olup; kadınların indirgendigi, özsaygılarının azaldığı ve iş hayatı ile özel, kamusal ya da çevrimiçi alanda faaliyetlerinin ve seçimlerinin kısıtlandığı bir sosyal iklimi katkı sağlamaktadır. Özellikle cinsiyetçi nefret söylemi dâhil olmak üzere, cinsiyetçi davranışların bütünü açıkça saldırgan ya da tehditkar davranışlar raddesine ulaşabilir ya da bunlara çağrıda bulunabilir; bunlara cinsel taciz veya şiddet, cinsel saldırı veya potansiyel fiziksel şiddet eylemleri de dâhildir. Diğer neticeler ayrıca gelir kaybı, kendine zarar verme ya da intiharı da içerebilmektedir. Bu sebeple insan haklarını ve cinsiyet eşitliğini garanti

² “Cinsiyet kalıp yargıları, yerleşik sosyal ve kültürel örüntüler ve düşünceler vasıtasıyla kadınların ve erkeklerin cinsiyetleri ile belirlenen ve cinsiyetleri ile kısıtlanan, atanmış karakter özellikleri ve roller bütünüdür. Cinsiyet kalıp yargıları, cinsiyet eşitliğine ulaşılmasında ciddi bir engel olup, cinsiyet ayrımcılığını beslemektedir. Bu kalıp yargılar; kızların ve oğlanların, kadınların ve erkeklerin doğal yeteneklerinin gelişimini, eğitimlerini, profesyonel tercihlerini ve deneyimlerini ve de genel olarak hayat fırsatlarını kısıtlayabilmektedir.” (Avrupa Konseyi Cinsiyet Eşitliği Strateji 2018-2023, Strateji amacı 1)

altına almak ve Üye Devletler için İstanbul Sözleşmesi olmak üzere, uluslararası insan hakları hukuku doğrultusunda kadınlara ve kızlara karşı şiddeti önlenmek, Devletlerin cinsiyetçilikle mücadelede pozitif yükümlülüğünü teşkil etmektedir.

Cinsiyetçilik ve cinsiyetçi davranışlar fiziksel, cinsel, psikolojik veya sosyoekonomik zarara sebebiyet vermekte olup, farklı sektörlerde ve nüfuslarda farklı sonuçları bulunmaktadır. Kadınlar ve kızlar söz konusu davranışlardan orantısız şekilde fazla etkilenmektedir. Cinsiyetçilik ve cinsiyetçi davranışlar, kadınların ve kızların güçlendirilmesine ve geliştirilmesine bir bariyer teşkil etmektedir; cinsiyetçiliğin ve cinsiyetçi davranışların ortadan kaldırılması herkesin lehinedir: kadınlar, kızlar, erkekler ve oğlanlar.

Cinsiyetçilik ve cinsiyetçi davranışlar insan faaliyetlerinin bütün alanlarında vuku bulabilmektedir, siber alan da buna dâhildir (internet ve sosyal medya). Bu durum, bir kişi ya da bir grup kişi aracılığıyla bireysel ya da kolektif olarak deneyimlenebileceği gibi, bireyin ya da grubun doğrudan hedef alınmaması durumunda dahi, örneğin cinsiyetçi reklamcılık ya da işyerinde çıplak kadın fotoğraflarının paylaşılması durumlarında olduğu gibi deneyimlenebilmektedir. Cinsiyetçiliğin devam ettirilmesinin ve deneyimlenmesinin üç kademesi şu şekildedir: bireysel, kurumsal (örneğin aile, iş veya eğitim çevresi) ve yapısal (örneğin toplumsal cinsiyet eşitsizlikler, sosyal normlar ve davranışlar). Cinsiyetçilik; bireylerin ya da grupların ciddiye alınmama, toplumdan dışlanma, hatta sorumlu tutulma korkusundan kaynaklanarak cinsiyetçi davranışları ihbar ya da şikâyet etmemesi durumunda susturucu etkiye sahiptir.

Her ne kadar cinsiyetçiliğin kaynağı teknolojiye değil, devamlı cinsiyet eşitsizliklerine dayalı olsa da; internet, özellikle cinsiyetçi nefret söylemi için, daha büyük bir kitleye hitaben, cinsiyetçiliğin ifadesi ve yayılması için yeni bir boyut sunmuştur. Ek olarak, #MeToo kampanyası gibi bir sosyal fenomen ve bir dizi eylem ve politik önlem; Avrupa Konseyi üyesi Devletleri de dâhil olmak üzere, dünyanın değişik yerlerinde (2017 ve devamında) cinsiyetçiliğin aynı anda birçok yerde bulunduğuna ışık tutulmasına ve cinsiyetçiliğin ortadan kaldırılması için daha güçlü bir mücadele ihtiyacı bulunduğuna işaret edilmesi adına tetikleyici olmuştur.

Cinsiyetçilik ve cinsiyetçi davranışlar, cinsiyet kalıp yargılarına yerleşiktir ve bu kalıpları yeniden üretmektedir. İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi, “toplum içinde belirli bir grubun kalıp yargılara maruz bırakılması meselesi, kişiler için kapasiteleri ve ihtiyaçları doğrultusunda, bireyselleşmiş bir değerlendirme yapılmasına engel olmasında yatmaktadır” düşüncesindedir.³ Cinsiyet kalıp yargıları, eşitsiz sosyal güç ilişkilerini yeniden üretmektedir ve kadınlar ve erkekler arasındaki kaynak dağılımı olumsuz yönde etkilemektedir. Üye Devletlerdeki devamlı cinsiyete bağlı gelir ve emeklilik ücreti eşitsizliği bu konudaki isabetli örneklerdir. Cinsiyet kalıp yargıları ayrıca; kültürel önyargılar, teamüller, gelenekler ve

³ *Carvalho Pinto de Sousa Morais v. Portekiz*, başvuru No. 17484/15, 25 Temmuz 2017 tarihli İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi kararı, paragraf 46.

birçok durumda dini inanışların ve pratiklerin yorumlanması ile belirlenen kadın ve erkekler için “uygun” rollere ilişkin sosyal inşaları ifade etmektedir. Toplumda kendisine “uygun” görülen yere karşı çıkan, ya da buradan sapan kadınlar cinsiyetçilikle ve kadın düşmanlığıyla karşılaşabildiği gibi, masküliniteye ilişkin baskın algılara karşı çıkan erkekler de cinsiyetçilikle karşılaşabilmektedir.

Kesişimsellik, duruma bağlı hassasiyetler ve ağırlaştırıcı haller

Etnik köken, azınlık veya yerel halk statüsü, yaş, din, mültecilik ya da göçmenlik statüsü, engellilik, medeni hal, sosyal köken, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim veya cinsellik dâhil olmak, ancak bunlarla kısıtlı kalmamak üzere; kadınlar ve erkekler cinsiyetçiliğin farklı ve kesişimsel formlarıyla bir dizi farklı faktör temelinde karşılaşabilmektedir. Ticaret, finans, askeriye ve politika gibi ağırlık olarak erkeklerin egemenliğinde olan ortamlarda genç kadınlar ve kadınlar örneğinde olduğu gibi, kişiler duruma bağlı olarak daha kırılgan konumlarda bulunabilir veya farklı ortamlarda farklı cinsiyetçi eylemler aracılığıyla hedef alınabilmektedir. Kamusal figürler de dâhil olmak üzere, güç ve otorite sahibi kadınlar da, kadınları kamusal alandan ve otoriteden dışlayan sosyal cinsiyet normlarından saptıkları algısı sebebiyle, ayrıca ve özellikle cinsiyetçiliğin hedefindedirler. İnterseks ve trans bireyler de, ayrıca cinsiyetçilik yönünden fazladan ve/ya pekiştirilmiş zorluklarla karşılaşmaktadırlar.

Bazı durumlar, cinsiyetçi davranışın ciddiyetini ve etkisini arttırabilmekte, ya da mağdurun tepki gösterme kabiliyetine etkileyebilmektedir. Bu türden ağırlaştırıcı haller, cinsiyetçi eylemlerin ya da sözlerin hiyerarşik ya da bağlı ilişkilerde, özellikle işte, eğitsel ya da medikal ortamlarda, (kamusal) hizmet sektörü çerçevesinde veya ticari ilişkilerde vuku bulduğu zamanlarda ortaya çıkmaktadır. Cinsiyetçilik, söz konusu eylemlerde bulunan kişinin politikacı, kanaat önderi ya da yönetici olduğu, böylece güç, otorite ya da nüfuz sahibi pozisyonlarda olduğu durumlarda özellikle daha da zarar vericidir. Bir diğer ağırlaştırıcı faktör ise, cinsiyetçi sözlere ya da eylemlere geniş çaplı erişim ya da potansiyel erişim olup, bu duruma söylemin yayılma yöntemleri, sosyal ya da ana akım medyanın kullanımı ve kişinin itibar seviyesi de dâhildir.

I. Cinsiyetçiliğin ele alınması için genel araçlar ve tedbirler

Cinsiyetçiliğin önlenmesi ve ortadan kaldırılması adına alınacak önlemlerdeki temel amaç; bireysel, kurumsal ve yapısal seviyelerde davranışsal ve kültürel değişime sebep olmaktır.

Cinsiyetçiliğin önlenmesi ve ortadan kaldırılmasındaki araçlar; planlar, politikalar ve programların yanı sıra; yasal, yürütsel, idari, bütçesel ve düzenleyici enstrümanları da içerebilir. Devletlerin kendi bağlamları içinde ve özel eylemler kapsamında en uygun araçları seçmeleri gerekmektedir. Bir yandan bilinçsiz önyargılara, diğer yandan kasti cinsiyetçi davranışlara işaret edilebilmesi için farklı araçlara ihtiyaç vardır. Bunlardan birincisine farkındalık yaratma, eğitim ve öğrenim ile işaret edilebilecek iken, kasti ve devamlı cinsiyetçi davranış ve cinsiyetçi nefret söylemini ortadan kaldırmak için daha güçlü tedbirlere ihtiyaç

duyulmaktadır. Cinsiyetçilik üzerine bir mevzuatta; tanımlar, bir kullanıcı kılavuzu, müracaatta bulunulabilecek makamlar ve mağdurlar için tazminat imkânlarının gösterilmesi ve failerin riskleri ile failerden türeyen sorunları dikkate alınması gereken önemli tercihleri teşkil etmektedir.⁴

Devletlerin mevcut araçlardan yararlanması, bunların etkili şekilde uygulanmasını sağlaması ya da, failerin cezalandırılması ve mağdurlara tazminat sağlanması gibi cinsiyetçi davranışın önlenmesini için ve cinsiyetçi davranışa karşı koruma sağlayan yeni araçlar oluşturması gerekmektedir.

Üye Devletlerin hükümetlerine, Tavsiye Karar'ın uygulanmasının desteklenmesi adına takip eden tedbirleri değerlendirmeleri yönünde çağrıda bulunmaktadır.

I.A. Mevzuat ve politikalar

I.A.1. Cinsiyetçiliği kınayan ve cinsiyetçi nefret söylemini tanımlayan ve kriminalize eden mevzuat reformu yapılmasının değerlendirilmesi.

I.A.2. Kesişimsel faktörlerin, kadınlar arasındaki farklılıkların, duruma bağlı hassasiyetlerin ve ağırlaştırıcı hallerin; cinsiyetçiliğin ortadan kaldırılması için politika ve mevzuat düzenlenmesinde tanınması ve dikkate alınması gerekmektedir.

I.A.3. Kadınların güçlendirilmesi ve cinsiyet eşitliği üzerine bir platform olarak hizmet verecek kapsamlı bir kamusal altyapının geliştirilmesi ve altyapıya yatırım yapılması ile; cinsiyetçilik ve ayrımcı cinsiyet kalıp yargılarının ortadan kaldırılmasına yönelik çerçeve politikaların geliştirilmesi, atılan adımların etkisinin ölçülebilmesi için bu çerçeveye hedeflenen amaçların, hedef noktalarının, zaman çizelgesinin, gelişim ve netice göstergelerinin ve denetleme ve değerlendirme mekanizmalarının eklenmesi.

I.A.4. İşbirliğinin ve söz konusu tedbirlerin uygulanmasını sağlamak adına, cinsiyetçiliğin ortadan kaldırılması için politika ve mevzuat çerçevesinin tasarlanması aşamasında; özellikle kadın sivil toplum kuruluşlarının, din ve topluluk liderlerinin, avukatların ve hâkimlerin, profesyonel organların ve sendikaların katılımının sağlanması.

I.A.5. Başta kadın sivil toplum kuruluşları olmak üzere, cinsiyetçiliğin her alanda ortadan kaldırılması için aktif, ilgili sivil toplum kuruluşlarının işlerinin tanınması, teşvik edilmesi ve desteklenmesi ve (özellikle aşağıda Bölüm III'de bahsedilenler için) bu kuruluşlarla etkili bir işbirliğinin kurulması.

I.A.6. Ombudsmanlar, eşitlik komisyonları, yasama organları, ulusal insan hakları kuruluşları, kamu kuruluşları ve şikâyet organları gibi ilgili kamu organları ve hizmetlerinin, cinsiyetçiliğin yeknesak bir politika ile ortadan kaldırılması ve söz konusu hizmetlerin uygun

⁴ Örneğin, "Anti-Sexisme – Mode d'emploi", Institut pour l'égalité de femmes et des hommes, Belçika, Fransızca olarak erişim adresi: https://igym-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/79%20-%20Anti-sexisme%20mode%20emploi_FR.pdf

kaynaklarla verilmesi adına, cinsiyetçilikle ilgili mevcut meslek kurallarından ya da kılavuz ilkelerden yararlanılması ve bunların uygulanması.

I.A.7. Cinsiyetçiliğin kamusal ve özel hayatta ortadan kaldırılmasına ilişkin politikaları değerlendirme ve denetlemeden sorumlu bir cinsiyet eşitliği organı ya da başka bir resmi kuruluşun tayin edilmesinin değerlendirilmesi. Söz konusu organın bu görevleri yerine getirmesi için gerekli yetkilendirme ve kaynaklarla donatılması gerekmektedir.

I.A.8. Cinsiyetçi davranış mağdurlarına uygun başvuru yollarının sağlanması.

I.A.9. Cinsel dokunulmazlığa karşı ve cinsiyetle bağlantılı suçlarda mağdurlar ve failerle çalışanların eğitim programlarından geçirilmesi.

I.A.10. Özellikle cinsiyetçi nefret söylemi başta olmak üzere, cinsiyetçiliği ve cinsiyetçi davranışları ihbar etmeyen kamu kurumlarına ve diğer kurumlara karşı; örneğin mali ve diğer formlardaki desteğin çekilmesi gibi, cezai olmayan yaptırımların uygulanmasının gözden geçirilmesi.

I.B. Farkındalık yaratma tedbirleri

I.B.1. Kamu figürlerin; özellikle politikacıların, din, ekonomi ve topluluk liderlerinin ve kamusal tartışmaya yön verme konumunda olan diğer kişilerin, cinsiyetçiliğin ve cinsiyetçi davranışların kınanması ve cinsiyet eşitliği değerlerinin pozitif yönde uygulanması adına hızlı tepki vermeleri yönünde teşvik edilmeleri.

I.B.2. İşyerinde cinsiyetçilik ve cinsel taciz, cinsiyetçi nefret söylemi, hedefler, failer, yayılma yöntemleri, medyadan ve kamudan gelen tepkiler de dâhil olmak üzere; cinsiyetçiliğin ve cinsiyetçilik tezahürlerinin vuku bulduğu hallere ve bunların olumsuz etkilerine ilişkin, cinsiyet ve yaş bölümleri ayrıca bölümlere ayrılmış olarak sistematik bilgi sağlayacak; üye Devletler arasında işbirliğine dayalı olarak yapılacak araştırmalar da dâhil edilerek, araştırmalara başlanması, araştırmaların desteklenmesi ve fonlanması. Bu bilgilerin düzenli aralıklarla kamu yetkilileriyle, eğitim kurumlarıyla ve kamuyla geniş şekilde paylaşılması.

I.B.3. Etkili iletişimin ve cinsiyetçilik ile kadınlara ve kızlara karşı şiddet arasındaki bağlantıya ilişkin farkındalık yaratma kampanyalarının finanse edilmesi için kaynak ayrılması ve mağdurları destekleyen kuruluşların fonlanması.

I.B.4. Medyanın çeşitli formları aracılığıyla, her seviyede düzenli ulusal farkındalık yaratma inisiyatiflerinin tasarlanması, uygulanması ve desteklenmesi (örneğin el kitaplarının, rehber kılavuzların, internetten ve ana akım medyadan erişilebilecek video kliplerin üretilmesi; cinsiyetçiliğe karşı ulusal bir gün ilan edilmesi; müzelerin cinsiyet eşitliği ve kadın haklarını kutlayacak şekilde ayarlanması). Bu inisiyatiflerin genel nüfusta, özellikle ailelerde;

cinsiyetçiliğin farklı formlarına ilişkin, örneğin “erbilmişlik”⁵ fenomenine ilişkin, bunların nasıl önleneceği ve bunlara nasıl cevap verileceğine, ve bunların bireyler ve toplum üzerinde, kızlar ve oğlanlar da dâhil olmak üzere, yarattığı zarara ilişkin olarak bir farkındalık ve anlayış arttırmayı hedeflemesi gerekmektedir.

I.B.5. Eğitim kurumları, kamu sektöründeki ve özel sektördeki insan kaynakları personeli, profesyonel eğitim kuruluşları (örneğin medya, askeriye, tıp ve hukuk uzmanları, muhasebecilik, işletme ve ticaret okulları gibi) dâhil olmak üzere; bütün alanlarda ve her seviyede; cinsiyet eşitliğine, cinsiyet kalıp yargılarının anlamına, cinsiyetçiliğin nasıl tanınacağına ve işaret edilebileceğine, ön yargı ve taraflılığa ve kalıp yargılarla nasıl yüzleşebileceğine ilişkin olarak, eğitmenlere yönelik uygun bir eğitim ve öğrenim programının tasarlanması ve uygulanması.

I.B.6 Her yaş grubundaki çocuk ve her formdaki eğitim ve öğrenim için (okul öncesi eğitimden başlamak üzere); ders kitaplarının, eğitim materyallerinin ve eğitim metotlarının, cinsiyetçi dil ve görsel kullanımı ile cinsiyet kalıp yargılarına ilişkin değerlendirilmesinin sağlanması ve cinsiyet eşitliğinin aktif olarak desteklenmesi yönünde düzeltilmesi.⁶

I.B.7. Cinsiyet eşitliği perspektifinin desteklenmesi ile kızların ve oğlanların davranışlarını, tavırlarını ve kimliklerini şekillendiren içerikte, dilde; oyuncakların, karikatürlerin, televizyonun, video ve diğer tür oyunların, çevrimiçi içerik ve pornografi de dâhil olmak üzere, sinemada yer alan temsillerde cinsiyetçilikte mücadele edebilmesi adına, eleştirel düşüncenin desteklenerek geliştirilmesi.

I.B.8. Kadınlık ve erkeklik inşası üzerine ve bir kadın/kız ve erkek/oğlan olmanın modern toplumda ne anlama geldiğine ilişkin, düzenli farkındalık yaratma kampanyalarının, örneğinin medya aracılığıyla, ücretsiz kamu panelleri ve tartışmaları aracılığıyla düzenlenmesi ve desteklenmesi.

I.B.9. Meslektaşlar (örneğin gazeteciler, eğitimciler ve kolluk kuvvetleri) ve sivil toplum kuruluşları arasında, cinsiyetçiliğin önlenmesi ve ortadan kaldırılması için doğru pratiklerin belirlenmesi ve paylaşılması için işbirliğinin teşvik edilmesi.

I.B.10. Özellikle genç insanlar başta olmak üzere, cinsiyetçiliğin nasıl önlenmesi, ortadan kaldırılması ve cevaplanmasına ilişkin herkese erişimi açık yapıların kurulması ve kişilere uzman görüşlerinin sağlanması.

⁵ Erbilmişlik taslamak (fiil, argo): bir erkeğin bir kadına karşı; küçümseyerek, tepeden bakarak, kendinden fazla emin bir şekilde, konuyu aşırı basitleştirerek ya da muhatabının konuya ilişkin hiçbir bilgisi olmadığını addederek açıklama yapması.

[Ç.N: Kavramın orijinali “mansplain”, “mansplaining” şeklindedir.]

⁶ CEDAW, Madde 10.c “kadın ve erkeğin rolleriyle ilgili kalıplaşmış kavramların eğitimin her şeklinden ve kademesinden kaldırılması ...”, özellikle ders kitaplarının ve okul programlarının yeniden gözden geçirilmesi ve eğitim metotlarının bu amaca göre düzenlenmesi” hükmünü barındırmaktadır.

II. Hedef alınmış alanlarda cinsiyetçiliğe ve cinsiyetçi davranışa işaret etmek için özel araçlar ve tedbirler

Bazı faaliyet alanları cinsiyetçiliğe ve/ya cinsiyetçi davranışın özel formlarına özellikle yatkındır; bu sebeple bir önceki bölümde geçmekte olan, genel olarak kabul edilen tedbirler ve araçlara ilave olarak, bu alanlarda cinsiyetçiliğin önlenmesi ve ortadan kaldırılmasına ilişkin belirli hedefleri bulunan faaliyetlerde bulunulması elzem niteliktedir.

II.A. Dil ve İletişim

Dil ve iletişim, cinsiyet eşitliğinin vazgeçilmez öğeleridir ve “erkeklik odaklı hegemonik bir model üzerine kurulu olmamalıdır.”⁷ Kalıp yargılar üzerine kurulu olmayan iletişim; eğitim, farkındalık yaratma ve cinsiyetçi davranışın önlenmesi için iyi bir yoldur. Bunlar; cinsiyetçi ifadelerin ortadan kaldırılmasını, unvanların feminen, maskülen ya da cinsiyetsiz hallerinin kullanılmasını, bir gruptan bahsederken feminen, maskülen ya da cinsiyetsiz formların kullanılmasını, temsilde kadın ve erkeklerin çeşitlendirilmesini ve hem görsel hem diğer temsil düzeylerinde eşitliğin sağlanmasını içermektedir.

Üye Devletlerin hükümetlerine takip eden tedbirleri değerlendirmeleri yönünde çağrıda bulunmaktadır:

II.A.1. R (90) 4 sayılı, dilin cinsiyetçi formlarının ortadan kaldırılması üzerine Tavsiye Karar ve, “üye Devletlerin bütün sektörlerde, özellikle kamu sektöründe cinsiyetçi olmayan dil kullanımını desteklemeyi hedeflemesi” gerektiğini vurgulayan CM/Rec(2007)17 sayılı Tavsiye Karar dâhil olmak üzere; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin üye Devletlere yönelik hazırlamış olduğu mevcut, ilgili tavsiye kararların tasdiklenmesi ve uygulanması.

II.A.2. Kanunların, düzenlemelerin, politikaların vb. araçların cinsiyetçi dil ve cinsiyetli varsayımlar ile kalıp yargılara dayanarak tanzim edilmesi yerine cinsiyet duyarlı bir terminolojinin geliştirilmesi ve bunun sistematik olarak kontrol edilmesi. Söz konusu iyi pratikler, kamu idaresi belgelerinde kullanılması için cinsiyetçi olmayan ve cinsiyet kalıp yargılarından azade dil ve iletişim üzerine pratik rehberlerin hazırlanmasını da kapsamaktadır.

II.B. İnternet, sosyal medya ve çevrimiçi cinsiyetçi nefret söylemi

Çevrimiçi cinsiyetçilik Avrupa çapında yayılmış haldedir ve kadınlar; özellikle genç kadınlar ve kızlar, kadın gazeteciler, politikacılar, kamu figürleri ve kadın insan hakları savunucuları başta olmak üzere; bu durumdan orantısız şekilde fazla etkilenmektedirler. Çevrimiçi cinsiyetçiliğin bir unsuru, ifade edilmiş görüşler ve fikirler üzerine yıkıcı yorumlarda bulunulmasıdır. Erkeklerle karşı gerçekleştirilen saldırılar daha çok profesyonel görüşler ve yeterlilik üzerine kurulu iken, kadınların cinsiyetçi ya da cinselleştirilmiş hakaret ve tacize

⁷ Politik ve kamusal alanda karar alma sürecine kadınların ve erkeklerin dengeli katılımı üzerine Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı Rec(2003)3, Açıklayıcı Bilgi Notu.

maruz kalması çok daha olasıdır, bu durumun aşırılığı internet tarafından sunulan anonim kalma imkânı ile daha da artabilmektedir. Çevrimiçi saldırılar sadece kadınların onurunu etkilememekte, aynı zamanda kadınların, iş yerlerinde de dâhil olmak üzere, görüşlerini ifade etmekten imtina etmelerine, çevrimiçi alanlardan dışlanmalarına ve demokratik toplumda ifade ve görüş özgürlüğünün zarar uğramasına sebep olmakta, profesyonel imkânları kısıtlamakta ve cinsiyetli demokrasi açığını yeniden üretmektedir. Bir diğer unsur ise, kadın bedeninin, kadın söyleminin ve kadınların aktivizminin mercek altına alınmasının dijital çağda daha da derinleşmesi hususudur. Ek olarak, sosyal medyanın cinsiyetçi biçimde kötüye kullanılması –örneğin ifşa edilen kişinin rızası olmaksızın mahrem görsel materyalin çevrimiçi olarak paylaşılması- bir şiddet türü olup, bu konuya işaret edilmesi bir ihtiyaçtır.

Hem internet, hem de sosyal medya, ifade özgürlüğü ve cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi için birer araçtır, fakat aynı zamanda faillerin taciz niteliğindeki görüşlerini paylaşmasına ve taciz niteliğindeki davranışlarda bulunmasına cevaz veren bir ortamdır. İrkçi nefret söyleminin Avrupa ve uluslararası insan hakları standartlarına aykırılığı kabul edilmiş bir durum iken; aynısının cinsiyetçi ya da kadın düşmanı söylem için her zaman doğru olduğunu söylemek zordur, ayrıca her seviyedeki mevcut politikalar ve mevzuat, meseleye uygun şekilde işaret edilmesi anlamında yeterli değildir. Bu sebeple Devletler, nefret söylemini ortadan kaldırılması için sorumluluk alma ve ceza hukuku yaptırımları bakımından ırkçı nefret söylemi için geliştirilen standartlarının aynısının cinsiyetçi nefret söylemi için de uygulanması yönünde teşvik edilmektedir.

Ek olarak, yapay zekâ cinsiyet eşitliği ve cinsiyet kalıp yargıları yönünden özel mücadele alanları ortaya koymaktadır. Algoritma kullanımı cinsiyet kalıp yargılarının yayılması ve güçlendirilmesine sebep olabilir, bu durum cinsiyetçiliğin icrasına katkıda bulunabilir.

Üye Devletlerin hükümetlerine takip eden tedbirleri değerlendirmeleri yönünde çağrıda bulunmaktadır.

II.B.1. Cinsiyetçi nefret söylemini tanımlayan ve cinsiyetçi nefret olaylarını kriminalize eden yasal tedbirlerin uygulanması, bu yasal tedbirler ile ihbar usullerinin ve uygun cezaların bütün medya için uygulanabilmesi. Cinsiyetçi nefret söyleminin tespiti ve ihbarı usulünün daha proaktif hale getirilerek, bütün medya kanalları, internet ve yeni medya da dâhil olmak üzere, tespit ve ihbarın teşvik edilmesi.

II.B.2. Çocukların, genç insanların, ailelerin ve eğitimcilerin dijital medyayı güvenli ve eleştirel şekilde kullanmaları ve uygun dijital davranışları geliştirmeleri amacıyla, medya okur yazarlığı üzerine programların (yazılımlar da dâhil olmak üzere) geliştirilmesi ve desteklenmesi. Bu programlar cinsiyetçi davranışın nasıl ortaya çıktığını, internette istenmeyen paylaşımın ne olduğunu, uygun cevapların nasıl verilebileceğini açıklayan; çevrimiçi güvenlik üzerine cinsiyet duyarlı bilgilendirmeler de içeren, okul müfredatı içeriği ya da el kitapları ve özetlerin hazırlanması aracılığıyla düzenlenebilir. Bu materyaller geniş çapta dağıtılmalıdır.

II.B.3. Sosyal medyanın cinsiyetçi kötüye kullanımı, internet ortamındaki tehditler ve çocukların ve genç insanların karşılaştığı durumlarla ilgili (örneğin şantaj, para talebi ya da mahrem fotoğrafların yayınlanması), bunların nasıl önleneceğine ve bunlara nasıl cevap verilebileceğine ilişkin pratik destek ile birlikte farkındalık yaratan bilgi ve kampanyaların geliştirilmesi.

II.B.4. Yeni medya kullanımına ilişkin tehlikeler, fırsatlar, hak ve yükümlülükler üzerine geniş kamu kitlelerine hitaben kampanyaların düzenlenmesi.

II.B.5. Çevrimiçi cinsiyetçilikle nasıl mücadele edileceğine ilişkin uzman görüş sunan, hızla ihbarda bulunma ve zararlı ya da istenmeyen içeriğin kaldırılması usullerini de içeren çevrimiçi kaynakların geliştirilmesi.

II.B.6. Cinsiyet ve yaş bölümleri özellikle bölümlere ayrılmış olarak; siber cinsiyetçilik ve siber şiddet üzerine bilgi toplanması ve bu alanda çalışmaların yapılması, sonuçların uygun ölçüde paylaşılması.

II.B.7. Teknolojinin cinsiyetçiliği ve cinsiyet kalıp yargılarını potansiyel olarak yeniden üretme riskini ortadan kaldırmak adına, yapay zeka ile ilgili bütün politikalara, programlara ve araştırmalara cinsiyet eşitliği perspektifinin yerleştirilmesi ve yapay zekanın cinsiyet ayrımını ve cinsiyetçiliği ortadan kaldırmada nasıl destek olabileceğinin araştırılması. Bu tedbirler, kadınların ve kızların bilgi ve teknoloji sahasına öğrenci, meslek sahibi ve karar mercii olarak katılımının arttırılması kapsamaktadır. Data odaklı enstrümanların ve algoritmaların tasarımında cinsiyet temelli dinamiklerin özel olarak temel alınması gerekmektedir. Bu meseleler çevresinde şeffaflığın geliştirilmesi, büyük verideki potansiyel cinsiyet önyargısı hakkında farkındalık arttırılması ve hesap verilebilirliğin geliştirilmesi adına çözüm önerilerinin sunulması gerekmektedir.

II.C. Medya, reklamcılık ve diğer iletişim ürünleri ve hizmetleri

Medyada cinsiyetçilik –elektronik, basılı, görsel ve işitsel- “günlük” cinsiyetçiliği hoş gören ve önemsizleştiren bir ortam yaratılmasına katkı sağlamaktadır. Bu durum şu şekillerde tezahür etmektedir:

- reklamcılık, sinema, televizyon, video oyunları ve pornografik materyal de dâhil olmak üzere; kadınların, erkeklerin, kızların ve oğlanların cinsel, cinselleştirilmiş ve ırksallaştırılmış tasvirleri ve insanların nesneleştirilmesi;
- kadınların görüşleri ve fikirleri üzerine dengeli ve bilgi odaklı bir habercilik yerine; kadınların görünüşleri, giyimleri ve davranışları hakkında aşağılayıcı ve önemsizleştirici haber içeriği üretilmesi;
- aile ve toplum içinde kadınların ve erkeklerin kalıp yargı rollerine dayalı olarak haberleştirilmesi ve tasvir edilmesi;
- cinsiyet kalıp yargılarının, cinsiyet temelli şiddet mağdurları bakımından yeniden üretilmesi ve pekiştirilmesi;

- farklı mesleklerden ve bilgi verici rollerden (uzmanlar, yorumcular) kadınların, özellikle azınlıktaki kadınlar yönünden⁸ dengesiz temsili ve anlamlı katılım eksikliği.

Üye Devletlerin hükümetlerine takip eden tedbirleri değerlendirmeleri yönünde çağrıda bulunmaktadır:

II.C.1. Medyada ve reklamcılıkta cinsiyetçiliğin yasaklanmasına yönelik mevzuatın yürürlüğe sokulması ve bu tedbirlerin denetlenmesine ve yerine getirilmesine yönelik teşviklerde bulunulması.

II.C.2. Karalama/hakaret kanun maddelerine cinsiyetçi ifadelerin eklenmesi için destekte bulunulması.

II.C.3. Bilgi ve iletişim teknolojileri, medya ve reklamcılık sektörlerinde, her bir sektörde cinsiyetçi nefret söyleminin ortadan kaldırılması başta olmak üzere, cinsiyetçiliğin ortadan kaldırılmasına ilişkin öz denetleyici politikaların hazırlanması, kabul edilmesi ve uygulanması yönünde çağrıda bulunulması ve bu girişimlere destek sağlanması.

II.C.4. Cinsiyetçiliğe işaret edilmesi anlamında medya gözlem ve reklamcılık organizasyonlarının rolünün desteklenmesi.

II.C.5. Medyada ve reklamcılıkta cinsiyetçiliğe ilişkin şikâyetleri almaya, analiz etmeye ve incelemeye ve söz konusu cinsiyetçi içeriğin ya da reklamın kaldırılmasına ya da değiştirilmesine karar vermeye yetkili bir kuruluşun kurulmasının teşvik edilmesi.

II.C.6. Cinsiyet eşitliği komisyonları ya da ulusal insan hakları kurumları gibi ilgili organların, gazetecilere ve diğer medya ve iletişim sektöründe çalışan kişilere yönelik olarak; cinsiyetçiliğin tanınması, olumlu ve kalıp yargılar dışındaki kadın ve erkeklerin medyada ve reklamcılıkta temsili ve cinsiyete duyarlı iletişimin nasıl geliştirilebileceği konularında eğitimlerin ve eğitim stratejileri ve araçları geliştirmelerine destekte bulunma. Bu ek faaliyetlerin uygun kaynaklarla desteklenmesi gerekmektedir.

II.C.7. Medyada ve pornografik materyalde, kadınlara ve kızlara cinsiyetçi tasvirlerle yer verilmesinin sıklığı ve etkileri üzerine, cinsiyet eşitsizliklerini ve kadınlara ve kızlara karşı şiddeti ne ölçüde arttırdığına ilişkin ve kadınların fiziksel, cinsel ve psikolojik sağlıklarına etkileri üzerine yapılacak araştırmaların desteklenmesi. Cinsiyetçilik, cinsiyet eşitliği eksikliği ve kadınlara ve kızlara karşı şiddet arasındaki bağlantılara ilişkin etkili iletişimin bunlar üzerine yapılacak farkındalık yaratma kampanyalarının finansal kaynaklar bakımından desteklenmesi ve kadınların ve erkeklerin, medyada ve reklamcılıkta, olumlu ve kalıp yargılar dışında temsillerinin desteklenmesi.

⁸ Bkz. Avrupa Konseyi Medya ve Kadının İmaja Konferansı sonuçları ve tavsiyeleri (Amsterdam, 4-5 Temmuz 2013). Konferans raporu için: <https://rm.coe.int/1680590fb8>.

II.C.8. Medyada karar alma pozisyonlarında ve medya içeriklerinde kadınların ve erkeklerin eşit katılımının teşvik edilmesi ve bütün konularda kadın uzmanlara ilişkin veri tabanlarının kurulması.

II.C.9 Cinsiyete duyarlı medya çıktıları başına ek fonlama dağıtımı öngören bir puanlama sistemi gibi, dengeli cinsiyet temsiline ve liderliğinin geliştirilmesi için pozitif tedbirlerin benimsenmesi.

II.C.10.Kadınların sosyal, ekonomik ve politik yaşamda aktif oldukları olumlu imgelerin ve erkeklerin, bakıcılık gibi gelenek dışı rollerde yer aldığı imgelerin desteklenmesi. İyi pratikler için, örneğin kamu fonlaması gibi, teşvik veya ödüllerin sağlanması.

II.C.11.Cinsiyetçiliğin ve cinsiyet kalıp yargılarının sektör içinde giderilebilmesi için diyalog ve iletişim ağlarının güçlendirilmesi ve medya paydaşları arasındaki işbirliğinin artırılması aracılığıyla iyi pratiklerin desteklenmesi ve teşvik edilmesi.

II.C.12.Hassas durumdaki kadınların uğradıkları çok katmanlı ve kesişimsel ayrımcılığa işaret eden projelerin desteklenmesi. Etnik azınlık ve/ya göçmen statüsündeki kadınların olumlu imgelerini destekleyen medya kuruluşlarına teşvik sağlanması.

II.D. İşyeri

İşyerlerinde cinsiyetçilik birçok ayrı form almaktadır ve gerek kamu sektöründe, gerek özel sektörde mevcuttur. Bu durum, bir işçi ya da bir grup işçiye hedef alan cinsiyetçi yorumlarla ve davranışlarla kendini göstermektedir. İşyerinde cinsiyetçilik diğerlerinin yanı sıra şunları içermektedir: aşağılayıcı yorumlar, nesneleştirme, cinsiyetçi mizah ve şakalar, aşırı samimi beyanlar, kişileri susturma ya da görmezden gelme, giyim ve fiziki görünüş hakkında gereksiz yorumlar, cinsiyetçi beden dili, saygı eksikliği ve kadınları dışlayan ve diğer erkekleri yücelten maskülen yapıda pratikler.⁹ Sayılan durumlar işyerlerinde eşitlik ve haysiyet kavramları üzerinde derin etkileri olan olgulardır.¹⁰

Geleneksel cinsiyet rolleri temelli cinsiyetçi varsayımlar, kadınların birer meslektaş ya da işçi olarak görülmesinden ziyade, anne ya da anne adayı ya da birer bakıcı olduğu inancının körüklenmesine cevaz verebilir. Diğer yandan, evde kalmayan annelere yönelik bir düşmanlık söz konusu olabileceği gibi, bu kişilerin kariyerlerinde ilerlemek için önemli fırsatlardan yoksun bırakılması ve sonuç olarak, profesyonel hayattan dışlanması meydana gelebilir. Bu durum kadınların yükselme imkânlarını kısıtlayan cam tavan kavramını desteklemektedir. Böylesi varsayımlar ayrıca bakıcılık sorumluluğunu üstlenen erkeklere karşı da cinsiyetçi beyanlarda bulunulması neticesini doğurabilir.

⁹ Kadın ve erkekler arasında mesleki eşitlik Yüksek Konseyi (2016), "Cinsiyetçiliğe karşı gelmek için alet çantası – İş dünyası için üç araç", erişim adresi: <https://rm.coe.int/16806fbc1e>.

¹⁰ Avrupa Sosyal Şartı (gözden geçirilmiş) Madde 26.2 tarafların "çalışanların işyerinde ya da işle bağlantılı cinsel taciz konusunda bilinçlenmesi, bilgilenmesi ve bunun engellenmesini desteklemeyi ve çalışanları bu tür davranışlardan korumaya yönelik tüm uygun önlemleri almayı" gerektirdiği hükmünü içermektedir.

Bazı işyeri alanları özellikle erkek ağırlıklıdır, bu yerler cinsiyetçilik kültürünün beslenmesi için yüksek risk altındadır. Ek olarak, karar alma pozisyonlarında bulunan, ya da kurumsal erkek-odaklı hiyerarşi anlayışını sarsan kadınlar özellikle cinsiyetçiliğe maruz kalabilir. Benzer şekilde, erkekler kadın ağırlıklı işyerlerinde, ya da tipik bir “kadın” işinde çalıştığı için cinsiyetçilik deneyimleyebilir.

Üye Devletlerin hükümetlerine takip eden tedbirleri değerlendirmeleri yönünde çağrıda bulunmaktadır:

II.D.1. İşyerlerinde cinsiyetçiliğin ve cinsiyetçi eylemlerin yasaklanması için iş hukuku mevzuatının yeniden ele alınması ve risk analizi, risk azaltımı ve yönetimi tedbirleri; şikâyet mekanizmaları, mağdurlar için başvuru yolları ve özel hukuk ve idari hukuk süreçleri ile failer için disiplin işlemlerinin hukuken tanınması gibi iyi pratiklerin teşvik edilmesi.

II.D.2. Hem kamu hem özel sektör kuruluşlarında, cinsiyetçilik ve cinsiyetçi eylemlerle bağlantılı olarak uygun şikâyet mekanizmalarını ve disiplin yaptırımlarını da içeren davranış kurallarının benimsenmesi görüşü ile; kuralların, politikaların ve düzenlemelerin sistematik olarak gözden geçirilmesinin teşvik edilmesi ve destek sağlanması. Bu aynı zamanda cinsiyetçiliğin kesişimsel formlarını da, örneğin göçmen statüsünü ve engelliliği de içerir şekilde yerine getirilmelidir.

II.D.3. Serbest meslek alanlarının, meslek kuruluşlarının ve sendikaların, kendi yapıları içinde cinsiyetçilikle mücadele etmeyi, kendi iç kurallarını kapsayacak şekilde benimsemelerinin teşvik edilmesi.

II.D.4. Cinsiyetçilikle mücadele etmek adına bir alet çantası geliştirilmesi ve bunun geniş kitlelere erişime açılması, bu alet çantası ilgili mevzuat hükümlerini ve cinsiyetçiliğin ortadan kaldırılmasının kurumsal faydalarını açıklayan örnekleri ve cinsiyetçi eylemlere ve cinsiyetçiliğin kaldırılmasında iyi pratiklere dair örnekleri içermelidir. İşçilere ve yöneticilere, sendika temsilcilerine ve diğer ilgili personele işyerinde cinsiyetçiliğin giderilmesi ve mağdurlara onarıcı yolları sağlama yükümlülüğü hatırlatılmalıdır.

II.D.5. İşyerlerinde cinsiyetçiliği reddeden kurumsal bir kültürün desteklenmesi için (kamu sektörü ve özel sektörden) en üst düzeyde kişilere bağlılık çağrısında bulunulması; örneğin mevcut eşitlik politikalarından, iç yönergelerden faydalanılması ve farklı formlardaki cinsiyetçilik ve kalıp yargıların yeniden inşası üzerine kampanyalarda bulunulması, karar verme pozisyonlarındaki kadın sayısının artırılması ve çeşitli hedefler ve kotalar gibi geçici özel tedbirler aracılığıyla cam tavanın kırılması.

II.D.6. Farkındalık yaratımı ve bilgi aktarımının teşvik edilmesi ve cinsiyetçi davranışın engellenmesi amacıyla ve işçilerin bu durumdan korunması için bütün gerekli tedbirlerin alınması üzerine en üst düzeyde kişilere bağlılık çağrısında bulunulması.

II.E. Kamu sektörü

Kamu sektöründe cinsiyetçilik ve cinsiyet kalıp yargılarına dayanılması, kamu hizmetlerinin reddedilmesi ve kaynakların eşitsiz şekilde dağıtılması sonucunu verebilir. Aynı zamanda, seçilmiş olan ya da karar verme organlarına hâlihazırda mensup olanlar dâhil olmak üzere, kamu sektöründe çalışan kadınlar, her seviyede, haysiyetlerine, meşruiyetlerine ve otoritelerine karşı cinsiyetçilik ve cinsiyetçi davranış sebebiyle yapılan saldırılarla karşı karşıya kalmaktadırlar.¹¹

Üye Devletlerin hükümetlerine takip eden tedbirleri değerlendirmeleri yönünde çağrıda bulunmaktadır:

II.E.1. Seçimle gelinen organlar da dâhil olmak üzere, kamu sektörü çalışanlarına yönelik cinsiyetçilik ve cinsiyetçi davranış ve cinsiyetçi dil karşıtı iç düzenlemelerin, meslek kurallarının ve düzenlemelerin, uygun yaptırımları kapsayacak şekilde getirilmesi.

II.E.2. Kamu sektöründe cinsiyetçiliğe işaret edilmesi adına milletvekilleri, sivil toplum kuruluşları, sendikalar ya da aktivistler tarafından yürütülen inisiyatiflerin ve soruşturmaların desteklenmesi.

II.E.3. Kamu ihalesi/alımı pratikleri için uygulanan mevzuat çerçevesine cinsiyet eşitliği hükümlerinin eklenmesinin teşvik edilmesi.

II.E.4. Kamu ile çalışma esnasında ve meslektaşlar arası ilişkilerde, cinsiyetçi olmayan davranışın önemi üzerine kamu sektörü çalışanlarının eğitimden geçirilmesi. Bu eğitimlerin, cinsiyetçiliğin tanımını, farklı tezahürlerini, cinsiyet kalıp yargılarının yeniden inşası ve ön yargıları ve bunlara nasıl cevap verilebileceğini kapsamalı gerekmektedir.

II.E.5. Kamu hizmetinden faydalanan kişilerin cinsiyetçi olmayan davranış yönünden haklarının öğretilmesi, örneğin farkındalık yaratma kampanyaları ve spesifik ihbar yöntemleri ile olası sorunların tanınması ve uzlaştırma yöntemleri.

II.E.6. Kamu sektörü ve bütün karar verme ve politik organlarında, cinsiyetçilik için iç disiplin yaptırımlarının güçlendirilmesi ve uygulanması, örneğin fonların kesilmesi ya da sona erdirilmesi, ya da mali cezaların uygulanması.

II.F. Adalet sektörü

Hukuk, idare ve ceza adaletinde ve kolluk kuvvetleri sistemlerinde cinsiyetçilik ve cinsiyet kalıp yargıları adaletin tesisi önünde bariyer teşkil etmektedir. Bu durum, karar vericilerin

¹¹ Örnek olarak, 2018 yılında Parlamentolar Arası Birlik ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi tarafından yapılan bir çalışmaya göre; konuşulan kadın milletvekillerinden %85'i mecliste psikolojik şiddete maruz kaldıklarını beyan etmişlerdir; 40 yaşın altındaki kadın milletvekillerinin tacize uğramış olma ihtimali çok daha fazladır; kadın meclis görevlilerinin, kadın milletvekillerine kıyasla cinsel şiddeti daha fazla sineye çektiği görülmektedir ve meclislerin çoğunluğunun kadınların seslerini duyurabilmeleri için bir mekanizmaları yoktur. Parlamentolar Arası Birlik ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (2018), "Avrupa meclislerinde cinsiyetçilik, taciz ve kadına karşı şiddet" Erişim adresi: www.ipu.org/resources/publications/reports/2018-10/sexism-harassment-and-violence-against-women-in-parliaments-in-europe.

ilgili maddi gerçeklik yerine, peşin hükümlü inançları ve içkin önyargılarını dikkate alarak yanlış ya da ayrımcı hükümlere varması ile neticelenebilmektedir.¹²

Üye Devletlerin hükümetlerine takip eden tedbirleri değerlendirmeleri yönünde çağrıda bulunmaktadır:

II.F.1. Yargı bağımsızlığına saygı çerçevesinde, bütün mahkemelerin ve hakimlerin insan hakları ve cinsiyet eşitliği üzerine; cinsiyet önyargısının, cinsiyet kalıp yargılarının ve cinsiyetçi dil kullanımının, özellikle kadın ve kızlara karşı şiddet davalarında zararları üzerine düzenli ve yeterli eğitimi almasının sağlanması.¹³

II.F.2. Kolluk kuvvetleri personeline cinsiyetçilik, siber cinsiyetçilik, cinsiyetçi nefret söylemi ve kadına karşı şiddet konularında eğitimlerin sağlanması; bu davranışların polise bildirilmesine olanak sağlanması ve çevrimiçi taciz vakalarında delil toplanması ve saklanmasına ilişkin polis gücünün arttırılması.

II.F.3. Ulusal ve uluslararası mahkemelerin; cinsiyetçilik ve cinsiyet kalıp yargıları gibi alışık olunmayan konulara ilişkin üçüncül müdâhil görüşlere ve uzman görüşlerine açık olmalarının teşvik edilmesi.

II.F.4. İhlallerin ihbar edilmesi ve kolluk kuvvetlerine erişim sisteminin güvenli, ulaşılabilir ve uygun olduğuna; mağdurların ihbarda bulunması ya da uygun yargı yerinde davalarını takip etmesi adına yargılama giderlerinin ve diğer caydırıcı unsurların hafifletilmesi. Yeniden mağdurlaştırma riskine işaret edilebilmesi için gerekli adımların atılması.

II.F.5. Avukatlık mesleği organlarının kamuya açık paneller düzenlemelerinin ve avukat meslektaşlar arasında ve diğer ilgili paydaşlar arasında adalet sisteminde cinsiyetçilik ve cinsiyet kalıp yargılarına ilişkin farkındalık yaratılması için teşvikte bulunulması.

II.G. Eğitim kurumları

Cinsiyetçi mesajlar toplumlarımızı şekillendirmektedir ve bu mesajlar eğitim sistemine içkin halde olup, eğitim sistemi aracılığıyla yeniden üretilmektedir, bu olgularla mücadele edilmesi şarttır. Çocuklar ve genç insanlar cinsiyet kalıp yargılarını; müfredat, eğitim-öğretim yöntemleri, davranışları ve diliyle özümsemektedirler.¹⁴ Cinsiyetçilik, okul öncesi eğitimden üçüncü derecedeki kurumlara kadar eğitim sisteminin her seviyesindeki kültüre yerleşik durumda olabilir. Bu durum birçok ayrı form alabilir; örneğin: cinsiyetçi görsellere, dile ve ifadelere gösterilen hoşgörü ve bunların önemsizleştirilmesi; yerleşik cinsiyet kalıplarına

¹² “Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığının Güçlendirilmesine İlişkin Avrupa Konseyi Eylem Planı” (CM(2016)36-final) “Yargı içindeki cinsiyet kalıp yargıları ile mücadelede bütün gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.” (Eylem 2.4); BMİHYK, “Yargısal kalıp yargıların ortadan kaldırılması – cinsiyet temelli şiddet davalarında kadınların adalete eşit erişimi”, 9 Haziran 2014.

¹³ Bkz. Avrupa Konseyi (2017) “Kadınların Adalete Erişiminin Sağlanması Üzerine Hakim ve Savcılara Yönelik El Kitabı”, Erişim adresi: <https://rm.coe.int/training-manual-women-access-to-justice/16808d78c5>

¹⁴ Bkz. Avrupa Konseyi Konferansı sonuçları ve tavsiyeleri, “Eğitimdeki cinsiyet kalıp yargılarının eğitim aracılığıyla ortadan kaldırılması” (Helsinki, 9-10 Eylül 2014). Konferans raporu için: <https://rm.coe.int/1680590f0f>.

uymayan davranışlara gösterilen hoşgörüsüzlük; bilinçsiz önyargılara personel ve öğrenciler tarafından işaret edilmemesi; şikâyet ve kayıt mekanizmalarının yokluğu ya da uygun şekilde işlememesi; öğrenciler tarafından yapılanlar da dâhil olmak üzere cinsel taciz için yeterli yaptırımların bulunmaması. Cinsiyetçiliğin bu yerleşik formları, takip eden eğitim sürecine, kariyere ve hayat seçimlerine etki edebilmektedir. Devletler ayrıca özel kurumların da eylemlerinden ötürü hesap verebilirliğini sağlamakla yükümlüdür ve dini eğitim kurumları için hiçbir istisna olmamalıdır.

Üye Devletlerin hükümetlerine takip eden tedbirleri değerlendirmeleri yönünde çağrıda bulunmaktadır:

II.G.1. Bakanlar Komitesi'nin üye Devletlere yönelik; CM/Rec(2007)13 sayılı, eğitimde cinsiyet perspektifinin anaakımlaştırılması konulu Tavsiye Kararı hükümlerinin tam anlamıyla uygulanması.

II.G.2. Eğitim sürecinin tamamına cinsiyet eşitliği ve ayrımcılık yasağı ilkelerinin dâhil edilmesi ve cinsiyetçilik ve cinsiyetçi davranışların dışlanması, bunlara raporlama mekanizmalarının ve rehber ilkelerinin ve vakaların kayıt altına alınmasının usullerinin de dâhil edilmesi.

II.G.3. Eğitim kurumlarında cinsiyetçiliğin ve cinsiyetçi davranışın önlenmesi kampanyalarının uygulanması ve/ya desteklenmesi ve cinsiyet kalıp yargılarının üretimi, zorbalık, siber zorbalık, cinsiyetçi hakaret ve cinsiyet temelli şiddeti de kapsayacak şekilde; bu fenomen için sıfır tolerans gösterildiğine emin olunması.

II.G.4. Cinsiyet eşitliği ve cinsiyetçiliğin önlenmesi ve ortadan kaldırılması yolları, cinsiyet kalıp yargıları ve bilinçsiz cinsiyet önyargısı üzerine, Devlet kurumları da dâhil olmak üzere bütün eğitim kurumlarında organizasyonların düzenlenmesi.

II.G.5. Öğretmenlerin ve okul yönetimi personelinin görev öncesi ve görev sırasında aldıkları eğitimlerin bütün veçhelerine cinsiyet eşitliği perspektifinin yerleştirilmesi.

Eğitim-öğretim metotları, araçları ve müfredata ilişkin olarak:

II.G.6. Erken çocukluk döneminden itibaren, hem özel hem devlet okullarında ve eğitimin her seviyesinde; cinsiyet eşitliği, ayrımcılık yasağı ve insan hakları eğitim-öğretim metotlarının ve araçlarının müfredata eklenmesi için ana esasların belirlenmesi. Bu durum, çocukların kendilerine güvenlerinin oluşması, -rıza ve kişisel alan kavramları dâhil olmak üzere- ilişkilerinde ve davranışlarında sorumluluklarını bilmeleri adına, özel hayata ilişkin eğitimi de kapsamaktadır. Müfredatın yaş gruplarına uygun olarak hazırlanmış, somut bulgulara dayalı ve bilimsel olarak doğru ve bütüncül bir cinsiyet ve cinsellik eğitimi içermesi gerekmektedir. Müfredat ayrıca cinsiyetçiliğin kesişimsel formlarına, örneğin göçmenlik statüsü ve engelliliğe ilişkin durumlara da yer vermelidir.

II.G.7. Kaynaklara, iyi pratiklere ve eğitim-öğretim materyallerine ve stajyerlere, öğretmenlere ve müfettişlere yönelik; cinsiyet kalıp yargılarının eğitim materyallerinde tespit edilmesi ve kaldırılmasına yardımcı bir el kitabına yer veren bir web sitesinin kurulmasına teşvikte bulunma.

II.G.8. Cinsiyet kalıp yargıları ve bilinçsiz önyargılara ilişkin ilgili personel eğitimi de dâhil olmak üzere, öğrencilerin kariyer seçimlerini cinsiyet kalıp yargıları üzerine kurmamasını sağlayacak özel programların ve kariyer danışmanlığının geliştirilmesi.

II.H. Kültür ve Spor

Cinsiyetçilik, özellikle cinsiyet kalıplarının hemen her yerde bulunması sebebiyle kendini kültürel hayatın birçok alanında göstermektedir. Birleşmiş Milletler Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesine göre, kültürel hayat; yaşam şekillerini, sözlü ve yazılı edebiyatı, müziği ve şarkıları, sözel olmayan iletişimi, din ve inanç sistemlerini, ayin ve törenleri, spor ve oyunları, teknoloji metotlarını ve üretimini, doğal ve insan yapımı alanları, yemeği, giysiyi ve barınmayı, sanatı, âdetleri ve gelenekleri kapsamaktadır. Sanat ve kültür, davranışların ve cinsiyet rollerinin şekillenmesinde elzem önem taşımaktadır ve bu yüzden bu alanlarda cinsiyetçiliğe işaret edilmesi oldukça kritiktir. Ek olarak, İstanbul Sözleşmesi'ne göre; kültür, töre, din veya gelenek gibi kavramlar kadınlara ve kızlara karşı herhangi bir şiddet eylemini meşrulaştıracak bir gerekçe olarak kullanılmaz.

Spor hayatında işaret edilmesi gereken hususlar şunları kapsamaktadır: medyanın, spor organizasyonlarının, koçların, spor liderlerinin, atletlerin vb. cinsiyetçi davranışları; spor yapan kadınların cinsiyetçi temsilleri, kadınların spor başarılarının onları kalıp yargı rolleri üzerinden tarif ederek ya da sporlarını aşağılayarak önemsizleştirilmesi ve spor etkinliklerinde cinsiyetçilik ve cinsiyetçi nefret söylemi.

Üye Devletlerin hükümetlerine takip eden tedbirleri değerlendirmeleri yönünde çağrıda bulunmaktadır:

II.H.1. Cinsiyete duyarlı dil ve iletişim üzerine eğitim materyali ve araçları tasarlanması gibi, kültür ve spor sektörlerinde cinsiyetçiliğin ortadan kaldırılması için araçların üretilmesi ve teşvik edilmesi.

II.H.2. Bakanlar Komitesi'nin üye Devletlere yönelik; CM/Rec(2015)2 sayılı sporda cinsiyetin anaakımlaştırılması konulu Tavsiye Kararı ve CM/Rec(2017)9 sayılı görsel-işitsel sektörde cinsiyet eşitliği konulu Tavsiye Kararı'nın tasdiklenmesi ve uygulanması.

II.H.3. Önde gelen kültür ve spor figürlerinin cinsiyetçi varsayımları düzeltmesi ve cinsiyetçi nefret söylemini kınaması yönünde teşvik edilmesi.

II.H.4. Spor federasyonlarına ve birliklerine ve her seviyeden kültürel kuruluşa, cinsiyetçiliğin ve cinsiyetçi davranışın önlenmesi üzerine, disiplin yaptırımlarını da

kapsayacak şekilde meslek kuralları hazırlamaları yönünde çağrıda bulunulması. Cinsiyetçilik ve cinsiyetçi nefret söylemine karşı sıfır tolerans anlayışının spor ve kültür etkinliklerinde yaygınlaştırılması.

II.H.5. Her seviyede cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi ve kadınların ve erkeklerin, kızların ve oğlanların kalıp yargılara bağlı olmadan temsilinin sağlanması yönünde spor ve kültür sektörlerine çağrıda bulunulması.

II.H.6. Özellikle kamusal medya başta olmak üzere, medya yayıncılığı ve haberciliğinde kadınların kültür ve spor alanlarındaki etkilerine erkekler kadar yer verilmesi ve kadın başarılarının kamusal şekilde kutlanması yönünde desteklenmesi.¹⁵ Temsillerinin az olduğu sporlara katılım gösteren kadınların ve erkeklerin, kızların ve oğlanların görünürlüğünün sağlanması ve olumlu rol modellerin desteklenmesi.

II.I Özel alan

Aile içinde cinsiyetçilik; kalıp yargılara dayalı roller, kadının güçsüzleştirilmesi, düşük özgüven ve kadınlara ve kızlara karşı şiddet döngüsünün yeniden üretilmesine katkı sağlayabilir. Bu durum aynı zamanda hayat ve kariyer seçimlerine de etki etmektedir. Her ne kadar aile içindeki geleneksel cinsiyet rolleri (erkeklerin eve ekmek getiren, kadınların ev işlerini yapan konumda olmaları), kadınların ücretli iş gücüne katılımıyla birlikte genel olarak değişime uğradıysa da, aileler ve Devletler çapında değişime katkı sağlayan faktörler büyük ölçüde değişiklik göstermektedir. Kişiler arası ilişkilerde cinsiyetçi davranış hala yaygın olarak devam etmekte ve kadınlar erkeklere göre evde çok daha fazla ücretsiz emek göstermektedirler.

CEDAW Madde 16, üye Devletlerin aile içinde kadınlar ve erkekler arası eşitliği sağlamak için bütün uygun önlemleri almasını gerektirmektedir.¹⁶ Cinsiyetçilik ve kadınlara ve kızlara karşı şiddetin önlenmesi arasındaki bağlantı, özel alanda mücadele ihtiyacını arttırmaktadır.

Yukarıda tavsiye edilen tedbirler, özellikle dilde değişim ve farkındalık yaratma, ayrıca medya, eğitim ve kültür sektörüne ilişkin tavsiyeler özel alanda cinsiyetçiliğe işaret edilmesi için özel olarak dikkate alınmalıdır.

Bununla birlikte aile içi cinsiyetçilik için bir yaptırım öngörülmesi; söz konusu davranışın kadına karşı fiziksel, psikolojik ya da ekonomik şiddet gibi belirli bir cezai bir eşiğe ulaşması durumu haricinde uygun değildir.

Üye Devletlerin hükümetlerine takip eden tedbirleri değerlendirmeleri yönünde çağrıda bulunmaktadır:

¹⁵ Aktif kadınların kutlandığı "This Girl Can" ("Bu Kız Yapar") sitesi bu duruma bir örnektir. (www.thisgirlcan.co.uk/).

¹⁶ Ek olarak, CEDAW Madde 2.e Devletlerin "herhangi bir kişi veya kuruluşun kadınlara karşı ayırım yapma girişimini önlemek için bütün uygun önlemleri almasını" gerektirmektedir.

II.I.1. Kadınlar ve erkekler için ücretli analık ve babalık izni, nitelikli ve makul fiyatlı çocuk bakımı servislerine evrensel erişim, hem erkekler hem de kadınlar için esnek çalışma modelleri dâhil olmak üzere, özel hayat ve iş hayatı arasında uzlaştırıcı önlemlerin alınması. Yaşlı ve diğer bağımlı kimselerin bakımı için çeşitli hizmetlere erişimin geliştirilmesi. Ev ve bakım işlerine ilişkin sorumluluğun kadınlar ve erkekler arasında eşit dağılımı adına yapılan kampanyaların desteklenmesi.

II.I.2. Cinsiyetleri, statüleri, kabiliyetleri veya aile durumları ne olursa olsun çocuklara eşit imkanlar tanıyan, olumlu ebeveynliği destekleyen politikaların ve önlemlerin teşvik edilmesi. Olumlu ebeveynlik, çocuğun besleyici, cinsiyet kalıp yargılarından uzak, güçlendirici, şiddetten uzak ve çocuğun üstün yararı temelli ebeveynlik davranışları anlamına gelmektedir ve çocuğun tam anlamıyla gelişiminin sağlanması için sınırların çizilmesini de içeren tanıma ve rehberlik faaliyetlerini de kapsamaktadır.

II.I.3. Ailelerin siber cinsiyetçilik ve internet pornografisi ile mücadele etmesi adına ebeveynlik yeteneklerini geliştirecek önlemlerin ve araçların sunulması.

II.I.4. Aile ve kişiler arası ilişkilerle ilgili hizmet verenler için, örneğin anne sağlığı ve çocuk merkezleri de dâhil sosyal hizmet personelinin; cinsiyetçilik ve cinsiyetçi davranışlara mesleklerinin bir parçası olarak işaret etmesi durumunun verilecek eğitimler aracılığıyla tanınması.

III. Raporlama ve değerlendirme

İşbu Tavsiye Karar, üye Devletlerden uygulama sürecinin denetlenmesini ve yetkili Avrupa Konseyi yönlendirici komitesini/komitelerini, bu alanda uygulanan tedbirler ve ulaşılan ilerleme seviyesi hakkında bilgilendirilmesini talep etmektedir.

Raporlama düzenli olmalı ve şu bilgileri içermelidir:

- cinsiyetçiliğe, cinsiyetçi davranışlara, cinsiyet kalıp yargılarına ve cinsiyetçi nefret söylemine, özellikle kamusal alanlarda, internette ve medyada, işyerlerinde, kamu sektöründe, adalette, eğitimde, spor ve kültür sektörlerinde, ve özel alanda işaret eden; cinsiyetçi davranışın ihbar edilmesi için araçları, aynı zamanda disiplin süreçlerini ve yaptırımlarını kapsayacak şekilde mevzuat ve politika çerçevelerini, tedbirlerini ve en iyi pratikleri;
- tanımların, göstergelerin, ulusal izleme ve değerlendirme mekanizmalarını dâhil edecek şekilde, cinsiyetçiliğin ve cinsiyetçi davranışın ortadan kaldırılmasına yönelik benimsenmiş her kapsamlı politika veya cinsiyet eşitliği üzerine ulusal strateji çerçevesindeki politikalar;
- ulusal düzeyde uygulamanın izlenmesi için kurulmuş ya da atanmış her koordinasyon organının faaliyetleri;

- hedef alınmış alanlarda cinsiyetçiliğin ve cinsiyetçi davranışların vuku bulmasının sonuçları üzerine ve bu sonuçlarla desteklenmiş araştırmalar, ve de bu araştırmaların sonuçları;
- yürütüldüğü medyayı da dâhil edecek şekilde, her seviyede ulusal farkındalık yaratma tedbirleri ve kampanyaları